

Europaudvalget

FOLKETINGET



REFERAT

AF 49. EUROPAUDVALGSMØDE

Dato: fredag den 15. september 2017

Tidspunkt: kl. 10.00

Sted: vær. 2-133

Til stede: Erik Christensen (S), formand, Jan E. Jørgensen (V), Peter Hummelgaard Thomsen (S), Søren Søndergaard (EL), Rasmus Nordqvist (ALT), Zenia Stampe (RV) og Holger K. Nielsen (SF).

Desuden deltog: udenrigsminister Anders Samuelsen.

Punkt 1. Rådsmøde nr. 3560 (almindelige anliggender) den 25. september 2017

EUU alm. del (16) – bilag 884 (kommenteret dagsorden)

Udenrigsministeren ville forelægge de væsentligste punkter på dagsordenen for rådsmødet for almindelige anliggender den 25. september 2017. Punkterne var til orientering.

1. Præsentation af det estiske formandskabsprogram

– *Præsentation*

Rådsmøde 3560 – bilag 1 (samlentat side 2)

Udenrigsministeren: Den 1. juli overtog Estland for første gang det roterende EU-formandskab. På rådsmødet ventes formandskabet at præsentere sit program for arbejdet i Rådet det kommende halve år. Formandskabet vil arbejde ud fra en overordnet prioritet, nemlig europæisk enhed. Derudover udstikker Estland fire pejlemærker for formandskabets arbejde:

- For det første en åben og innovativ europæisk økonomi: Her betones frihandel, en liberal økonomisk model og simplificering af regler for at tilskynde innovation.
- For det andet et sikkert Europa: Her fremhæves bl.a. indsatsen mod terrorisme og prioriteringen af Det Østlige Partnerskab, forsvar og EU-NATO-samarbejdet. Arbejdet for at modernisere EU's asylsystem og implementering af Vallettahandlingsplanen fremhæves også.
- For det tredje et digitalt Europa med fri bevægelighed for data: Formandskabet ser det digitale område som en essentiel del af alle EU-dagsordener, som således også afspejles under de øvrige prioriteter.
- Og for det fjerde et inklusivt og bæredygtigt Europa: Formandskabet vil bl.a. søge at styrke et inklusivt Europa ved at fokusere på arbejdsmarkedet, der er udsat for hastige ændringer som følge af globalisering og teknologiske udviklinger. Her er der også fokus på implementeringen af Parisklimaaftalen.

Programmet flugter fint med danske synspunkter og EU's strategiske dagsorden fra juni 2014, som vi fra dansk side generelt bakker op om.

Rasmus Nordqvist spurgte, om man under det estiske formandskab ville tage konkrete skridt til at få implementeret Parisaftalen.

Udenrigsministeren henviste til Kommissionens hensigtserklæring for 2018, hvor der blev peget på en række initiativer for de kommende år. Han henviste i øvrigt til energi-, forsynings- og klimaministerens forudbyrning.

2. Forberedelse af Det Europæiske Råd den 19.-20. oktober 2017 (kommenteret dagsorden)

– Præsentation

Rådsmøde 3560 – bilag 1 (sammenotat side 4)

Udenrigsministeren: Jeg forventer, at Rådet vil tage den kommenterede dagsorden til efterretning. Den egentlige substansdrøftelse af dagsordenen vil først finde sted på råds-mødet for almindelige anliggender den 17. oktober. Vi vil derfor også få mulighed for at drøfte forventningerne til topmødet, når jeg forelægger dette rådsmøde. Herudover vil statsministeren som vanligt forelægge selve topmødet.

Idet den kommenterede dagsorden endnu ikke er modtaget, er det begrænset, hvad jeg kan sige om punktet. Lige nu forventes bl.a. migration, digitalisering og eventuelt EU's fremtid at være på dagsordenen for mødet i Det Europæiske Råd den 19.-20. oktober. Derudover forventer jeg, at der vil være en drøftelse af EU's eksterne relationer, herunder Tyrkiet, som vi også fra regeringens side finder nødvendig.

Drøftelsen om migration vil ske med baggrund i udviklingen henover sommeren, ligesom det ikke kan udelukkes, at der kommer en drøftelse af interne aspekter af migration.

Det er forventningen, at stats- og regeringscheferne vil gøre status over igangværende indsats, herunder opfølgningen på Maltaerklæringen om den centrale middelhavsroute. Langs den centrale middelhavsroute har vi set et fald i antallet af ankomster i juli og august. Det er dog for tidligt at sige, hvad årsagen præcist er, og om der er tale om en blivende tendens. Langs den vestlige middelhavsroute kan vi desværre konstatere, at der henover sommeren omvendt har været en stigning i antallet af ankomster. Situationen ud for Tyrkiet er nogenlunde stabil.

Jeg forventer, at stats- og regeringscheferne fra Tyskland, Frankrig, Spanien og Italien vil informere om deres nyligt afholdte minitopmøde om migration. Mødet fandt sted i Paris den 28. august med deltagelse fra Niger, Libyen og Tchad. Mødet resulterede i en fælles erklæring, der overordnet set flugter godt med EU-tiltag på området. Fra dansk side finder vi det positivt, at samarbejdet med de tre afrikanske lande styrkes.

For så vidt angår det digitale område, forventer jeg, at stats- og regeringscheferne vil følge op på det uformelle digitale topmøde i Tallinn i slutningen af september. Vi ved endnu ikke så meget om mødets indhold, udover at det estiske formandskab har inviteret stats- og regeringscheferne til Tallinn for at drøfte fremtiden for digitalisering i Europa, herunder cybersikkerhed og økonomiske aspekter af digitalisering.

Det kan ikke udelukkes, at refleksionsprocessen om EU's fremtid bliver genstand for en drøftelse på Det Europæiske Råd i lyset af Kommissionsformand Junckers tale om Unionsens tilstand i Europa-Parlamentet i forgårs.

Afslutningsvis kan der også komme drøftelser af EU's eksterne relationer, herunder måske særlig relationerne mellem EU og Tyrkiet. Statsministeren og jeg selv har som bekendt støttet Merkels udmelding om, at optagelsesforhandlingerne med Tyrkiet bør opføre sig i lyset af udviklingen i Tyrkiet.

Der er forskellige holdninger til det i EU, så det bliver ikke en nem diskussion. Men der er en stigende erkendelse af, at vi ikke kan fortsætte som hidtil i vores forhold til Tyrkiet.

Søren Søndergaard spurgte, hvad regeringens position egentlig var. Man havde for nylig behandlet et forslag fra Dansk Folkeparti om stop for forhandlingerne med Tyrkiet. Det havde regeringen afvist med et argument om, at der var behov for at have kontakt til landet. Regeringen havde også afvist Enhedslistens forslag om at suspendere forhandlingerne. Socialdemokratiet havde også pure afvist forslaget med henvisning til, at det ønskede de demokratiske kræfter i Tyrkiet ikke. Så var der sket det, at kansler Merkel i en debat – presset efter en udtalelse fra Martin Schulz – havde sagt, at forhandlingerne med Tyrkiet skulle stoppe. Umiddelbart derefter kom den danske regering med sin udmelding om et stop i forhandlingerne. Handlede det om, at når Merkel sagde hop, så hoppede Danmark? Hvordan havde situationen i Tyrkiet forandret sig, siden Enhedslisten stillede sit forslag lige før sommerferien? Hvad betød det, at forhandlingerne skulle afbrydes? Og hvad ville det komme til at betyde for en udvidet toldunionsaftale? Søren Søndergaard kunne ikke forstille sig, at man ville afbryde forhandlingerne med krav om demokrati i Tyrkiet og samtidig udvide toldunionen, der mest gik ud på at give Tyrkiet penge. Havde regeringen gjort sig overvejelser om, hvorvidt de forslag, som Jean-Claude Juncker kom med i sin tale om Unionens tilstand, ville kræve traktatændringer?

Peter Hummelgaard Thomsen sagde, at det var korrekt, at Socialdemokratiet havde stillet sig på regeringens side, da man havde talt om at afbryde eller suspendere optagelsesforhandlingerne med Tyrkiet. Socialdemokratiet havde løbende kontakt med dele af den tyrkiske opposition og med sit søsterparti i Tyrkiet, der advarede mod at afbryde forhandlingerne af frygt for, at det ville skubbe Tyrkiet i en mere autokratisk retning. Ville ministeren tage ordet på mødet og sige, at Danmark ønskede at afbryde forhandlingerne? Og havde regeringen vurderet, hvad et brud i optagelsesforhandlingerne ville komme til at betyde for EU-Tyrkiet-aftalen?

Holger K. Nielsen ville gerne have afklaret, om tyskerne mente, at man helt skulle afbryde forhandlingerne med Tyrkiet. Var ministeren enig i, at der for den tyrkiske opposition var meget stor forskel på at suspendere og på at afbryde forhandlingerne? Hvis man afbrød forhandlingerne, var der ikke håb om en aftale om et europæisk samarbejde, men suspenderede man dem, var det netop et incitament for, at Tyrkiet skulle arbejde på at leve op til demokratiske krav og et instrument, som oppositionen kunne bruge i forhold til den tyrkiske regering. Det undrede ham, at regeringen var gået fra at afvise en suspension til at befinde sig i den helt modsatte grøft.

Udenrigsministeren redegjorde for, at regeringens position var et decideret stop i forhandlingerne. Som han tolkede den tyske kansler ud fra den omtalte debat i Tyskland, havde

hun samme holdning. Ministeren citerede fra oversættelsen fra debatten: "Ganske kort tilbage til hr. Erdogan. Selvfølgelig er en klar kant påkrævet. Jeg har desuden meget erfaring med hr. Erdogan i dette spørgsmål. For det andet er vi jo enige om ingen førtiltrædelsesstøtte, og det faktum, at Tyrkiet ikke skal være medlem, er også klart. Derudover vil jeg igen tale med mine kolleger om, hvorvidt vi kan finde til en fælles position om, at vi også kan stoppe optagelsesforhandlingerne." Ministeren tilføjede, at han var enig med opfattelsen i det tyske politiske system af, at der ikke er forskel på at suspendere og på at stoppe. Da ministeren og udvalget havde diskuteret sagen i udvalget den 5. maj, havde han sagt, at den danske holdning var, at man ikke skulle stoppe forhandlingerne, men også: "Bid endelig mærke i, at jeg siger på nuværende tidspunkt, for det er klart, at der selvfølgelig vil være en kant og en klar rød linje, som Tyrkiet også er fuldt ud klar over." Ministeren havde i den forbindelse henvist til genindførslen af dødsstraffe og havde endvidere sagt: "Selvfølgelig vil der også være en kant på andre områder, hvor konsekvensen må blive, at vi stopper forhandlingerne om optagelse i EU." Regeringen konkluderede nu her efter sommeren, at det at ville holde dørene til EU åbne, og at der skulle tages hensyn til de vælgere, der ikke havde stemt på Erdogan, ikke gjort indtryk på Tyrkiet. Landet blev ved med at bevæge sig i den forkerte retning. Merkel, der havde stor erfaring med at håndtere den tyrkiske præsident, havde sagt, at man skal være klar i sine signaler, ellers gør det ikke indtryk. Man havde prøvet den anden vej længe, og nu valgte man at ændre position. Ministeren var kommet til samme konklusion.

Ministeren mente ikke, at der ville komme en snarlig samlet EU-position om at stoppe forhandlingerne, idet flere EU-lande var imod det. Fælles enighed om at stoppe forhandlingerne ville være det stærkeste signal at sende fra EU's side, så hvis EU skulle ændre position, skulle der være enighed om det. Det var dog vigtigt, at det fremgik tydeligt, at flere og flere EU-lande ændrede holdning, så der blev sendt et klart signal til Erdogan.

Ministeren oplyste, at regeringen til gengæld ikke var enig med Tyskland i, at man skulle afbryde forhandlingerne om en udvidet toldunion. Det skyldtes bl.a. hensyn til danske erhvervsinteresser.

Til Søren Søndergaard sagde han, at der ikke var lagt op til traktatændringer, men at man kunne diskutere, hvorvidt flere af Junckers forslag kunne føres ud i livet uden traktatændringer. Det var dog ikke ministerens indtryk, at nogle EU-lande ønskede at ændre traktaten. Der var dermed sat nogle rammer for, hvor langt man kunne gå i forhold til de tanker, der var blevet fremsat, og et behov for at undersøge, hvorvidt det kunne lade sig gøre, blev nok ikke aktuelt. Mange lande delte skepsissen om forslaget om én topchef for EU-systemet.

Søren Søndergaard bad ministeren gentage de formelle procedurer for afbrydelsen af forhandlingerne. Kræves der enstemmighed? Hvordan havde situationen ændret sig på de få måneder, der var gået? Kansleren var i debatten blevet presset af Martin Schulz, og derfor var det, hun sagde den følgende morgen i Bundestag mere interessant. Hun brugte formuleringen: "I will recommend that we discuss the future status of Turkey, including

whether to suspend or end...". Det udlagde den danske regering som et stop i forhandlingerne. Søren Søndergaard understregede på det kraftigste, at Enhedslisten var helt uenig i regeringens linje, for at stoppe forhandlingerne var at gå Erdogans ærinde. En betingelsesløs afbrydelse af optagelsesforhandlingerne uden mulighed for at genåbne dem kunne Erdogan bruge til at sige i Tyrkiet, at EU ikke ville tale med ham, og at Tyrkiet derfor måtte orientere sig et andet sted hen. Samtidig fortsatte man med at handle med Tyrkiet med masser af økonomiske fordele til Tyrkiet til følge og med henvisning til, at det også gav gode dansk erhvervsliv. Billig arbejdskraft, det var det, som dansk erhvervsliv ønskede i Tyrkiet. Det var på ingen måde reelt at lade de mennesker i Tyrkiet, der kæmpede for demokrati i landet, i stikken.

Rasmus Nordqvist fandt det interessant, at regeringen ønskede at stoppe forhandlingerne, men samtidig gerne ville gå videre, når det gjaldt en udvidet toldunion. Og hvad var konsekvensen af et stop i optagelsesforhandlingerne for flygtningeaftalen med Tyrkiet? Umiddelbart mente han, at et stop ville medføre suspension af flygtningeaftalen.

Rasmus Nordqvist spurgte, hvad ministerens holdning var til kritikken fra FN's højkommissær for menneskerettigheder om EU-aftalen med Libyen. Hvordan forholdt regeringen sig, og hvordan ville Rådet forholde sig?

Rasmus Nordqvist påpegede i øvrigt, at Juncker i sin tale havde opfordret til, at man blev enige om den sociale søjle inden topmødet i november i Gøteborg. Hvor langt var man nået? Og havde man tænkt sig at tage skridt på området og gøre EU socialt stærkt?

Peter Hummelgaard Thomsen gentog sine spørgsmål om, hvorvidt udenrigsministeren ville tage ordet på mødet og sige, at Danmark ville stoppe eller suspendere aftalen og om, hvilke konsekvenserne der ville være for EU-Tyrkiet-aftalen. Og var der tale om at stoppe, afbryde eller suspendere forhandlingerne?

Jan E. Jørgensen mente ikke, at der var forskel på at suspendere og på at stoppe. Slog man det op, var definitionen af at suspendere, at man midlertidigt ophæver eller stopper. Midlertidigt kan dog være ret lang tid, og omvendt kan man genoptage forhandlinger efter et stop.

Han gik ud fra, at alle var enige om, at Tyrkiet fortsat er NATO-partner, og han håbede, at flygtningeaftalen ville blive ved med at bestå – uden økonomisk EU-støtte var ikke mindst de mange flygtninge, der opholdt sig i Tyrkiet under kummerlige vilkår, på spanden.

Formanden mente, at der er en væsentlig forskel på suspendere og stoppe.

Zenia Stampe sagde, at det tydeligvis også var en indenrigspolitisk diskussion. Der var selvfølgelig ikke sket en ændring i situationen i Tyrkiet, siden man behandlede spørgsmålet i salen et par måneder tidligere. Omvendt var det enhver regerings ret at time nye meldinger, som den vil. For Merkel handlede det om det signal, hun ønskede at sende til de tyske vælgere, og for regeringen drejede det sig også om et signal til de danske vælgere. Det

var korrekt, at optagelsesforhandlingerne ikke havde holdt Erdogan på dydens smalle sti, men han kom næppe til at følge den i højere grad ved, at EU lukkede døren på klem eller lukkede den helt. Hvad skulle der til for at genoptage forhandlingerne? Og hvordan ville man videreføre kontakten til Tyrkiet? Argumentet for at holde optagelsesforhandlingerne kørende – selv om de i realiteten var frosset – var, at man skulle opretholde en løbende kontakt, så Tyrkiet ikke forsvandt helt ud. Kunne man stille betingelser til Tyrkiet for en genoptagelse af forhandlingerne og gøre brug af en politik, der kommunikerer til de 49 pct. tyrkiske vælgere, der ikke havde stemt på Erdogan?

Holger K. Nielsen sagde, at der navnlig i en politisk kontekst var meget stor forskel på at stoppe og at suspendere. For den tyrkiske oppositions arbejde var og er EU-perspektivet meget vigtigt. Derfor var det fornuftigt at ville suspendere forhandlingerne, men også besked om, at de kan genoptages, hvis der sker forbedringer i landet. Det kunne lægge et større pres på Erdogan og ville være en politisk klog måde at gøre det på. Regeringen havde meldt ud umiddelbart efter Merkels udtalelse, der tydeligvis fandt sted som en del af den tyske valgkamp. Men der var jo ikke valgkamp i Danmark, og dermed ingen grund til denne melding fra regeringen, før den havde afstemt med de andre EU-lande. Blev sagen taget op på det kommende møde? Skulle der være enstemmighed, og hvilke lande var med på den meget hårde danske kurs? Hvad var den videre proces?

NOT Udenrigsministeren forklarede, at regeringens position var, at man skulle stoppe forhandlingerne – ikke suspendere. Man kunne diskutere, hvorvidt der reelt er forskel på de to begreber, så ministeren ville udarbejde et notat til afklaring. Man skulle huske på, at der samtidig er den politiske virkelighed. Han var enig i den tyske opfattelse af, at der ikke er en forskel: Hvis man suspenderer, stopper man også.

Merkel havde i debatten også sagt: "Derfor er jeg for, at vi indefryser førtiltrædelsesstøtten. EU-Kommissionen siger til mig, at i dette tilfælde er optagelsesforhandlingerne også forbi." Regeringens holdning var, at tingene havde ændret sig. Før sommerferien havde man håbet på, at det ville gøre indtryk, at EU insisterede på at fastholde en dialog, lægge pres ad den klassiske vej og fortsætte optagelsesforhandlingerne, og så skulle tyrkerne nok vågne op og begynde at gå i den rigtige retning. Det var der dog intet, der tydede på. Konsekvensen af at stoppe forhandlingerne ville ikke være et brud i den diplomatiske kontakt og heller ikke, at Tyrkiet skulle meldes ud af NATO, eller at der ikke skulle være en flygtningeaftale. Det handlede om at bringe den politiske debat ind i virkeligheden. Ministeren var overbevist om, at ingen i udvalget mente, at Tyrkiet ville blive medlem af EU. Hvem troede, at man overhovedet var på vej derhen? Han var enig med Zenia Stampe i, at man ikke kan forstå udenrigspolitik uden også at forstå indenrigspolitik. Det er dog ikke det samme som ikke at mene det, man siger, når man siger det. Merkel mente det, hun sagde, og understregede også i debatten, at hun ikke ønskede Tyrkiet som medlem af EU.

Ministeren oplyste, at Tyrkietspørgsmålet ikke var på dagsordenen, og at han derfor ikke ville tage ordet. Når han talte med sine ministerkolleger om Tyrkiet, nævnte han den danske position.

Ministeren tilføjede, at enkelte lande som Østrig og i en vis udstrækning Holland hidtil havde haft den holdning, at optagelsesforhandlingerne burde afbrydes. Hovedparten af EU-kredsen havde dog ønsket en fortsættelse, eller i det mindste ikke en formel beslutning om, at de blev sat i bero. Regeringen ville få afklaret de resterende landes holdning i den kommen tid – ikke mindst op til DER-mødet i oktober, hvor man skulle drøfte forholdet til Tyrkiet.

Jan E. Jørgensen sagde, der var forskel på de to ord, men at realiteten kan blive den samme, idet en midlertidig suspension kan blive så lang, at det betyder et permanent stop i forhandlingerne. Og omvendt: Når man har stoppet forhandlinger permanent, er der ikke noget til hinder for, at man på et senere tidspunkt kan gå i gang igen. Ingen kunne forestille sig, at Tyrkiet nogensinde vil blive medlem, men det havde man heller ikke forestillet sig om Polen i 1985. Alle havde vel et håb om, at Tyrkiet en dag vil blive et demokratisk mirakel, selv om det er svært at se nu.

Rasmus Nordqvist påpegede, at realiteten var, at Erdogan slet ikke ønskede EU-medlemskab, men gerne ville have pengene. Fra dansk side ville man fortsætte med at give ham alt på et sølvfad ved fortsat at diskutere toldunion og have en flygtningeaftale. Han opfordrede regeringen til at genoverveje sit standpunkt. Han gentog sit spørgsmål om kritikken af EU's aftale med Libyen.

Zenia Stampe kom pludselig i tanke om en europaparlamentsvalgkamp, hvor ministeren gik til valg på tyrkisk medlemskab af EU. Hun var med på, at virkeligheden havde ændret sig siden, for dengang så man meget lyst på Tyrkiets udvikling. Selv om det ikke virkede realistisk med tyrkisk medlemskab nu – heller ikke på den lange bane – ville ministeren så være tilhænger af det, hvis udviklingen gik i den rigtige retning i landet? Var han principielt tilhænger af tyrkisk medlemskab, hvis Tyrkiet overholdt københavnerkriterierne?

NOT Holger K. Nielsen mente, at ministeren havde ret i, at Merkel hele tiden havde været imod tyrkisk medlemskab af EU, men det havde jo ikke været skiftende danske regeringers holdning. Ham bekendt havde de hele tiden støttet tyrkisk medlemskab. Derfor var det et meget vidtgående skridt pludselig at vende på en tallerken. Burde det ikke have været drøftet i Udenrigspolitisk Nævn først, idet der var tale om en beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde? Han udbad sig et oversigtsnotat over danske regeringers holdning til tyrkisk medlemskab af EU.

NOT Søren Søndergaard mindede om alle de gange, hvor Tyrkiet havde været behandlet i Europaudvalget, og hvor udvalget havde givet mandat til regeringens tydelige position i forhold til Tyrkiet. Om den var ændret med den erklæring, der var kommet, vidste han ikke, men det kunne ministeren komme ind på i et skriftligt notat. Han ville ikke udtale sig om EU-retten på et uforberedt grundlag, men ville gerne have et notat om, hvad der skulle til for at stoppe eller suspendere optagelsesforhandlinger, for at genoptage optagelsesforhandlinger, der er suspenderet, og for at træffe beslutning om nyoptagelse af et land, der ikke har en status. Så vidt han huskede, kræver det enstemmighed. Det vil sige, at der er gigantisk forskel på at sætte forhandlinger i bero og på at stoppe dem og genoptage forhandlingerne med et land på et senere tidspunkt. Søren Søndergaard udbad sig også et officielt notat om fortolkningen af den tyske

udmelding og grundlaget for den fortolkning. Det lød, som om udenrigsministeren tolkede den tyske holdning ud fra et interview, hvor Merkel tydeligvis var uforberedt, i stedet for at basere sig på den tale, som hun holdt i Bundestag dagen efter. Den var betydelig mere klar. Der måtte naturligvis også have været kontakt mellem det danske udenrigsministerium og det tyske om fortolkningen af kanslerens udtalelser.

Peter Hummelgaard Thomsen ville gerne modtage et notat, så han kunne forstå rækkevidden af den udmelding, som udenrigsministeren og statsministeren kom med dagen efter den tyske debat. Skulle det forstås som en melding i den danske indenrigspolitiske kontekst, eller ville man tage udenrigspolitiske skridt? Han gentog sit spørgsmål om flygtningeaftalens fremtid. Det var et ret afgørende element for Socialdemokratiets vedkommende. Socialdemokratiet var enig i kritikken af Tyrkiet og havde rådført sig med de tyrkiske socialdemokrater, der udgjorde en væsentlig del af den tyrkiske opposition, som advarede mod at afbryde forhandlingerne. Samtidig mente Socialdemokratiet, at flygtningeaftalen var til gensidig gavn for både EU, Tyrkiet og de 3 millioner flygtninge, der opholdt sig i Tyrkiet. Derfor kunne det være rart at vide, om regeringen – inden den meldte ud dagen efter en tv-debat – havde foretaget en vurdering af, om det kunne få konsekvenser for EU-Tyrkiet-aftalen.

Udenrigsministeren huskede tydeligt europaparlamentsvalgkampen i 2004 og også, at Poul Nyrup havde advokeret kraftigt for, at Tyrkiet ikke skulle være medlem. Han delte Jan E. Jørgensens udlægning og det faktum, at ethvert medlemsland kan blokere for åbning af nye kapitler i forhandlingerne. Diskussionen om suspension eller stop blev meget teoretisk. Regeringens position var et stop, og den ville selvfølgelig også vende tiltage til Nævnet for at diskutere det. Ministeren forstod det sådan, at også Socialdemokratiet bakkede op om positionen, og der var et bredt flertal i Folketinget. Han tilføjede, at man kunne argumentere for, at et stop i forhandlingerne ville kunne blive udnyttet af Erdogan, men man kunne uden problemer også argumentere for det modsatte. Fortsatte man forhandlingerne, kunne Erdogan sige i Tyrkiet, at EU gerne ville have Tyrkiet med, ligegyldigt hvad han gjorde. Dermed kunne han fortsætte med at bevæge sig i den anden retning. Det var på tide at sende et klart signal til tyrkere om, at nu havde man set rigeligt af, at de gik i den forkerte retning. Samtidig kunne man håbe på et demokratisk mirakel i Tyrkiet. Situationen var netop en helt anden end 2004; det gik fremad i landet nogle år derefter, hvorefter det var gået ned ad bakke lige siden.

Ministeren mente ikke, at et stop i forhandlingerne ville have konsekvenser for flygtningeaftalen, for der var også tyrkiske interesser på spil. Omvendt kunne han ikke garantere det.

Udenrigsministeren svarede Rasmus Nordqvist, at regeringen tog aktivt del i debatten om Kommissionens sociale pakke og havde fremført de danske synspunkter for at skabe alliancer og påvirke Kommissionen og andre EU-lande. Regeringen ønskede ikke, at EU udvikler sig i retning af en social union med forventninger om løsninger fra Bruxelles på områder, hvor ansvaret for at handle først og fremmest ligger hos de enkelte medlemslande. Regeringen ønskede et socialt ansvarligt Europa, der stiler mod inklusiv vækst, og hvor man lærer af hinandens erfaringer. Danmark gik foran på det område, hvilket man også

kunne konstatere i forbindelse med den franske valgkamp, hvor danske løsninger var blevet brugt som inspiration og lå til grund for en del af en stor valgsejr til præsident Macron. At implementere danske tilstande i Frankrig var åbenbart skræmmende, for udenrigsministeren kunne forstå, at forsøg på at implementere dem skabte bål og brand i Frankrig.

Hvad den fransk-tyske diskussion om Europas fremtidige retning ville ende i, kom efter ministerens mening meget til at afhænge af udfaldet af den kamp, som Macron havde gang i på hjemmebane – og selvfølgelig også af det tyske valg.

Om menneskerettighedssituationen i Libyen sagde ministeren, at der ikke var tvivl om, at udviklingen var stærkt foruroligende – ikke mindst for migranterne i landet. Der var også danskstøttede projekter med det formål at forbedre forholdene i centrene. I december 2016 gav Danmark endvidere et humanitært bidrag på 20 mio. kr. til ICRC's (Den Internationale Røde Kors Komité) indsats i Libyen, der bl.a. havde fokus på forbedringen af forholdene for de mange migranter, der var fængslet og tilbageholdt i landet, og på at sikre kontakt mellem migranter og deres familier. Desuden havde Danmark bidraget med 45 mio. kr. til EU's Trust Fund for Africa, der bl.a. finansierer projekter i Libyen. I april havde trustfonden godkendt et omfattende program til en værdi af 90 mio. euro med et overordnet fokus på at styrke beskyttelsen af migranter i Libyen og på at forbedre migrationsforvaltningen i landet. Dansk Flygtningehjælp var desuden involveret i et projekt om forbedring af beskyttelsen af migranter og værtssamfund i Libyen.

Ministeren tilkendegav, at der ville komme et notat om den tyske position.

Rasmus Nordqvist kaldte det dobbeltmoralisk på den ene side at være fortalere for et stop i optagelsesforhandlingerne på grund af Tyrkiets brud på demokratiske principper og på den anden side at gå ind for en EU-Tyrkiet-aftale, ifølge hvilken man kan sende flygtninge tilbage til ikke-sikre tredjelande.

Rasmus Nordqvist understregede, at diskussionen om den sociale union ikke handlede om, at EU ikke skulle udvikle sig til en social union. Det måtte ministeren vide, for det var blevet gentaget af Kommissionen mange gange. Det var godt, at Danmark deltog aktivt i diskussionen, men hvad var ministerens kommentar til, at kommissionsformanden gerne så, at man var færdig inden det sociale topmøde i Göteborg i november 2017? Var det realistisk?

I sin respons på ministerens svar angående Libyen påpegede Rasmus Nordqvist, at han godt kendte til de tiltag, som ministeren havde nævnt, men at ministeren ikke havde forholdt sig til kritikken af situationen i Libyen, som FN's højkommisær på menneskerettighedsområdet havde fremsat den 8. september. Hvad havde Danmark og EU tænkt sig at gøre for at imødekomme kritikken?

Zenia Stampe gik ud fra, at man ville opstille forskellige kriterier for en genoptagelse af forhandlingerne, og at det også var et led i at overbevise de lande, der ikke var fortalere for

at stoppe forhandlingerne. Så hvad skulle der ske i Tyrkiet for, at forhandlingerne igen kunne indgås?

Zenia Stampe ville også gerne have et svar på, hvad udenrigsministerens principielle holdning var til tyrkisk EU-medlemskab. Tidligere, da det tegnede lyst med den demokratiske udvikling i Tyrkiet, havde man diskuteret, hvorvidt et land med 80 millioner indbyggere kan blive en del af EU, om Tyrkiet overhovedet er en del af Europa, om man kan have et EU-medlemsland med muslimsk befolkning etc., men diskussionen var nu en anden. Hun havde statsministeren mistænkt for at have skiftet principiel holdning til spørgsmålet. Derfor ville hun gerne have svar på, om den ideelle situation er et Tyrkiet, som udvikler sig i den rigtige retning, opfylder københavnerkriterierne og bliver medlem af EU, eller om udenrigsministeren havde ændret holdning.

Udenrigsministeren svarede Rasmus Nordqvist, at han havde prøvet at give nogle bud på, hvordan Danmark og EU allerede nu forsøgte at være med til at bedre forholdene. Man tog kritikken meget alvorligt og tog den i de relevante fora.

Om den sociale søjle sagde ministeren, at det var et svenskledet møde, og at man måtte se, hvor langt man kom.

Ministeren mente, at det var irrelevant for diskussionen, hvorvidt han ønskede Tyrkiet med eller ej. Han ville alligevel være død og borte den dag, hvor Tyrkiet eventuelt får bragt sig i en position, hvor de er i stand til at leve op til de kriterier, der skal til. Han mente ikke, at situationen var lig den med Polen, som Jan E. Jørgensen ellers nævnte som en udmærket parallel, for det var i forbindelse med Berlinmurens fald, og der var den polske befolkning klar til i et hug at blive en del af EU. Der var stadig lande på Vestbalkan, hvor der var lange udsigter. I forhold til Tyrkiet handlede det nu om at finde ud af, hvad der var det rigtige at gøre – også for at hjælpe den tyrkiske opposition. Det var vigtigt at få sendt et klart signal om, at nu gik den ikke længere. Man kunne ikke bare blive ved med at lege kispus med Europa. Det betød ikke, at man samtidig skulle opsige flygtningeaftalen og smide Tyrkiet ud af NATO. Ministeren kunne sagtens rumme begge dele og havde ikke en alt eller intet-tilgang til situationen.

Zenia Stampe mente, at ministeren ikke turde sige, at Tyrkiet principielt godt kan blive en del af EU, fordi han havde ændret holdning og ikke længere mente, at Tyrkiet skal optages – uanset hvad. Det var også det signal, der blev sendt til de 49 pct. tyrkere, der ville i en demokratisk retning – at der ikke var udsigt til medlemskab. Var det hensigtsmæssigt? Det var måske også derfor, hun ikke kunne få et svar på, hvordan Tyrkiet igen kunne komme til at indgå forhandlinger med EU.

Rasmus Nordqvist syntes, at det var ærgerligt, at diskussionerne med udenrigsministeren altid endte med en småpolemisk afslutning fra ministerens side. Udvalget havde spurgt ind til, hvad konsekvenserne var af at stoppe forhandlingerne. Skulle flygtningeaftalen, der var bundet op på forhandlingerne, fortsat bestå? Gav man egentlig Erdogan, hvad han gerne ville have, når han slap for at skulle tale demokratisering med EU, men samtidig fik penge,

fordi EU gerne ville lave en toldunion? Det var synd, at diskussionen skulle bringes ned på et lavt niveau, og han undrede sig over, at man ikke tog konsekvensen af at stoppe optagelsesforhandlingerne og så på de afledte effekter og på, hvilke skridt man ellers skulle tage.

Udenrigsministeren mente, at Alternativet var verdensmestre i at få diskussioner til at slutte polemisk af. Spørgsmålene fra Alternativet var drillende. Han havde prøvet at forklare, at han godt kunne adskille et stop i optagelsesforhandlinger fra flygtningeaftale, toldunion etc. Selvfølgelig skulle flygtningeaftalen fortsat bestå – et stop i forhandlingerne og flygtningeaftalen var to forskellige ting. At være uenig er ikke det samme som at være polemisk.

Han understregede over for Zenia Stampe, at det ikke ville komme til at ske, at Tyrkiet kom ind i EU i hans levetid. Det betød ikke, at det ikke kunne ske en dag, når hans børn og børnebørn var gået ind i politik og havde startet nye partier. Der kunne komme en ny diskussion om, hvordan Tyrkiet ville passe ind i det europæiske samarbejde, men det havde intet med den nuværende situation at gøre.

3. Lovgivningsmæssig programmering

– *Politisk drøftelse*

Rådsmøde 3560 – bilag 1 (samlenotat side 6)

Udenrigsministeren: Der er praksis for, at Kommissionen udsender en hensigtserklæring – det såkaldte letter of intent – forud for præsentationen af næste års arbejdsprogram for Kommissionen. Vi modtog hensigtserklæringen i onsdags i forlængelse af Kommissionsformandens årlige tale i Europa-Parlamentet om Unionens tilstand.

Vi er nu ved at se nærmere på Kommissionens erklæring. Det er regeringens generelle holdning, at Rådet – og dermed medlemslandene – bør involveres så tidligt som muligt i processen, således at vi reelt vil kunne bidrage til at lægge retningen for arbejdsprogrammet. Derfor hilser vi også den ventede drøftelse på rådsmødet velkommen. Danmark finder det vigtigt, at man i det kommende arbejdsprogram holder fokus på de områder, som allerede er på bordet, og som følger af den strategiske dagsorden vedtaget af Det Europæiske Råd i juni 2014. Det gælder eksempelvis vækst- og beskæftigelsesdagsordenen, herunder færdiggørelsen af det indre marked på det digitale område og på energiområdet. Men det gælder også de tiltag på migration og sikring af de eksterne grænser, som endnu ikke er færdigbehandlet.

Jeg hæfter mig ved, at kommissionsformand Juncker i sin tale i onsdags sagde, at Kommissionen vil fremlægge alle resterende initiativer for det nuværende kommissionsmandat inden udgangen af maj næste år. Det tyder på, at fokus bliver holdt på implementering. For regeringen er det vigtigt, at Kommissionen fokuserer på de skibe, der allerede er sat i søen og leverer resultater med udgangspunkt i den strategiske dagsorden.

Det er forventningen, at Kommissionen vil fremlægge sit endelige arbejdsprogram ultimo oktober, og at Rådet herefter skal drøfte det i november eller december.

4. Opfølgning på møder i Det Europæiske Råd

– *Politisk drøftelse*

Rådsmøde 3560 – bilag 2 (supplerende samlenotat)

Det Europæiske Råd 22-23/6-17 – bilag 10 (konklusioner fra mødet i Det Europæiske Råd 22-23/6-17)

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

5. Eventuelt

Udenrigsministeren: Endelig vil jeg nævne, at Kommissionen under punktet eventuelt forventes at orientere om dialogen med den polske regering om problematikken vedrørende retsstatsprincipper i Polen. Dialogen mellem Kommissionen og den polske regering blev indledt i begyndelsen af 2016. Desværre har den polske regering på intet tidspunkt anerkendt Kommissionens anbefalinger og har senest forholdt sig afvisende over for de anbefalinger, som Kommissionen sendte i slutningen af august. Danmark bakker op om Kommissionens håndtering af sagen. Det er ikke min forventning, at der vil være en egentlig drøftelse på dette rådsmøde.

6. Siden sidst

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

L Punkt 2. Rådsmøde nr. 3561 (almindelige anliggender - art. 50) den 25. september 2017

EUU alm. del (16) – bilag 884 (kommenteret dagsorden)

Udenrigsministeren ville forelægge mødet i Rådet for Almindelige Anliggender i det særlige artikel 50-format om Storbritanniens udtræden af EU. Ministeren ville forelægge dagsordenen for mødet den 25. september for lukkede døre af hensyn til forhandlingssituationen og forhandlingstaktiske overvejelser. Han var klar over, at udvalget fulgte Brexit tæt – også via Folketingets Brexit-følgegruppe, som netop havde været i Irland og Nordirland.

L 1. Opfølgning på forhandlingerne efter Storbritanniens notifikation under art. 50 TEU

– *Politisk drøftelse/status*

Rådsmøde 3561 – bilag 1 (sammenfatning side 2)

Udenrigsministeren: På rådsmødet den 25. september vil der være en statusdrøftelse om forhandlingerne om Storbritanniens udtræden af EU.

Det er forventningen, at EU-27's Brexit-chefforhandler, Michel Barnier, vil være til stede og redegøre for status over de hidtidige artikel 50-forhandlinger, der som bekendt blev igangsat efter det britiske valg i juni. Der har indtil nu været afholdt tre forhandlingsrunder mellem Kommissionen og Storbritannien i henholdsvis juni, juli og august.

Under første forhandlingsrunde blev de to Brexit-chefforhandlere, Michel Barnier og David Davis, enige om et kommissorium for forhandlingerne. Det blev bl.a. besluttet, at der skulle etableres tre forhandlingsgrupper vedrørende henholdsvis det finansielle mellemværende, borgernes rettigheder og øvrige skilsmisseemner. Derudover blev der igangsat en særlig dialog om spørgsmålet om Nordirland-Irland.

I de efterfølgende to forhandlingsrunder har der dog desværre kun været begrænset fremskridt på de centrale bodelingsemner.

Af de store emner er man kommet længst på spørgsmålet om rettighederne for de borgere, der har benyttet deres frie bevægelighed til og fra Storbritannien. Man har fået kortlagt, hvor man er enige, hvor der er forskellige tilgange, og hvor der er behov for yderligere afklaring af positionerne. Nogle af de områder, hvor der er størst forskelle i parternes tilgange, er, hvordan aftalen skal forankres og håndhæves – herunder om EU-Domstolen skal have en rolle – samt aftalens omfang.

Som følge af uklarhed om den britiske position har det desværre ikke været muligt at lave en lignende øvelse vedrørende det finansielle mellemværende. Fra EU-27's side er der som bekendt lagt op til, at der skal nås til enighed om principperne for opgørelsen af det finansielle mellemværende. Der er altså ikke stillet krav om, at der skal være enighed om

et præcist beløb i første fase. Vi mangler fortsat at se et udspil fra britisk side. Vi ved, at Brexit-minister David Davis i et brev til det britiske underhus forud for anden forhandlingsrunde anerkendte, at Storbritannien har forpligtelser over for EU, ligesom EU har forpligtelser over for Storbritannien. Men ved seneste forhandlingsrunde blev der fra britisk side stillet spørgsmålstejn ved briternes juridiske forpligtelser over for EU. Så det er meget uvist, hvordan man fra britisk side forholder sig til de enkelte elementer i det finansielle mellemværende.

På spørgsmålet om Nordirland-Irland er der indledt en konstruktiv dialog om bl.a. det fælles rejseområde mellem Storbritannien og Irland, langfredagaftalen og en række øvrige aspekter af samarbejdet mellem Nordirland og Irland. Man er således i gang med at identificere, hvilke konkrete udfordringer der skal håndteres i forbindelse med Brexit, men der er endnu ikke kommet egentlige løsningsforslag på bordet.

Min forventning er, at Michel Barnier på rådsmødet vil konkludere, at vi fortsat – samlet set – er et godt stykke fra at have en afklaring af de overordnede principper for håndteringen af bodelingen.

Det er ikke nogen hemmelighed, at vi fra regeringens side havde håbet, at der hurtigt kunne opnås fremskridt i forhandlingerne om de forskellige bodelingsspørgsmål. Men i den svære indenrigspolitiske situation, som den britiske regering står i, har det åbenbart ikke været muligt at foretage de interne kompromisser, der er nødvendige for, at de britiske forhandlere har et klart mandat i forhandlingerne.

Barnier har på den baggrund ad flere omgange understreget over for Davis, at der er behov for, at der hurtigt kommer større klarhed over den britiske tilgang til forhandlingerne, og at EU-27 forventer, at Storbritannien engagerer sig i forhandlinger på alle områder – også på det finansielle mellemværende.

Den britiske regering har både før og efter tredje forhandlingsrunde offentliggjort en række positionspapirer, og vi forventer yderligere positionspapirer i de kommende uger.

Det er overordnet set positivt, at briterne offentliggør disse papirer, så vi kan få større klarhed over den britiske tilgang til forhandlingerne. De offentliggjorte papirer vedrører dog indtil nu i overvejende grad forhandlingernes anden fase om det fremtidige forhold og bidrager derfor ikke til øget fremdrift i skilsmiseforhandlingerne.

Fra britisk side lægger man ikke skjul på, at man med positionspapirerne ønsker at lægge pres på EU for at acceptere en overgang til anden fase til oktober, uanset hvor langt man er kommet på bodelingsspørgsmålene.

Det synes reelt at være den britiske strategi at søge at forhale forhandlingerne i fase et for at bryde fasemodellen og gøre spørgsmålet om det finansielle mellemværende til et led i forhandlingerne om det fremtidige forhold i fase to.

Det er min forventning, at der i EU-27-kredsen vil være generel enighed om, at man ikke skal ryste på hånden, men stå fast på nødvendigheden af tilstrækkelige fremskridt på alle væsentlige skilsmisseemner, herunder også det finansielle mellemværende, inden forhandlingerne kan overgå til fase to.

Der er forlydender om, at den britiske premierminister vil holde en større tale den 22. september om den britiske regerings tilgang til Brexit. Jeg håber, at det vil bane vejen for, at vi kan få substansforhandlinger på alle bodelingsemner. Af samme årsag er Kommissionen og Storbritanniens forhandlere i fællesskab blevet enige om at udskyde fjerde forhandlingsrunde med en uge - nu med forventet start 25. september.

Samtidig må vi nok også være forberedte på, at premierministeren gerne vil om på den anden side af den konservative partikongres den 1. oktober, før den britiske regering kan foretage de nødvendige interne kompromiser, der kan skabe klarhed over de britiske positioner.

Derfor ser det også svært ud at nå at skabe tilstrækkelige fremskridt i forhandlingerne inden DER i oktober til, at man kan overgå til fase to.

Rasmus Nordqvist bad om ministerens vurdering. Det så sort ud, for man vidste ikke, hvad Storbritannien ville, og det er svært at forhandle, hvis man ikke ved, hvor den anden part vil hen. Positionspapirerne var meget forvirrende: Briterne ville ikke have en grænse mellem Nordirland og resten af Storbritannien, men gerne mellem Nordirland og Irland – og så alligevel ikke. Var ministeren enig i, at det var svært at forholde sig til? Hvor aktivt prøvede Storbritannien at stikke en kile ind imellem EU-27-lande for at bryde faserne og få de elementer gennemført, som de gerne ville?

Jan E. Jørgensen fortalte, at udvalget på sin tur til Irland og Nordirland var blevet opmærksom på problematikken om transport af varer over grænsen. 40 pct. af mælken bliver malket på den ene side af grænsen, men puttet på kartoner på den anden side, ligesom Guinness bliver brygget i Dublin og tappet på flasker i Belfast. 30.000 personer krydser dagligt grænsen, som i øvrigt er helt umulig at se, for den er helt udvisket. Man var overbevist om, at hvis der kommer en tolder ved grænsen, vil han blive skudt, og kommer der en politimand for at passe på toldereren, vil han også blive skudt. Man var dog nødt til at have en form for grænse, så varer ikke bare kan flyde fra Storbritannien til EU om omvendt uden kontrol. Man havde talt om at placere en grænse til søs mellem fastlandet Storbritannien og øen Irland fremfor at have en landegrænse i Irland. Den ville være meget nemmere, idet man kun skulle kontrollere tre til fire havne og en enkelt lufthavn. DUP i Nordirland var dog imod denne løsning, idet man mente, at det kunne pege i retning af et forenet Irland.

Udenrigsministeren var enig i analyserne. Det var umuligt at aflæse briterne, der gjorde, hvad de kunne for at splitte alle ad. Han havde været til middag med Boris Johnson sammen kolleger fra nordiske og baltiske lande. Forudsætningen havde været, at der ikke skulle diskuteres Brexit, så man havde haft andre diskussioner, men det handlede også

om at aflure hinanden. Sådan måtte det være i indeværende fase. Det var positivt, at briterne offentliggjorde nogle holdningspapirer, men mange handlede om forhandlingernes næste fase og bidrog derfor ikke noget særligt til øget fremdrift. Regeringen og EU analyserede alt materialet som led i forberedelse til forhandlinger. Ministeren mente ikke, at Storbritannien ønskede en grænse i havet, og så var man tilbage ved landegrænsen, der var meget kompliceret at have med at gøre. Han havde selv været i samme område og var enig i analysen af, at man nemt kan komme ud i en voldelig konflikt. Alle var enige om, at det skulle undgås, men også om, at det var svært, når man ikke kunne se, hvor grænsen går.

Mødet sluttede kl. 11.37